

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Spravedlivý důvod v kontextu předsmělní odpovědnosti

Dojde-li k ukončení jednání o smlouvě ve chvíli, kdy bylo její uzavření vysoce pravděpodobné, může spravedlivý důvod sehrát klíčovou roli při uplatňování nároku na náhradu škody. Právní úprava v § 1729 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OZ“), však pojem spravedlivý důvod nedefinuje. Tento příspěvek se zaměřuje na vymezení spravedlivého důvodu z hlediska komentářové literatury a soudní rozhodovací praxe s účelem vymezit pojmové znaky spravedlivého důvodu.

Úvodem je potřeba uvést, že pojem spravedlivý důvod se vyskytuje ve vícero ujednáních OZ^[1], nicméně jeho definici či pojmové znaky OZ neupravuje.

Komentářová literatura k výkladu pojmu spravedlivý důvod uvádí následující: „*Je nepochybné, že spravedlivým důvodem budou objektivní nepředvídatelné okolnosti, a to nejen ty, které by vylučovaly i odpovědnost za porušení smlouvy (§ 2913 odst. 2), ale též ty, jež by zakládaly (jen) podstatnou změnu okolností (§ 1765 odst. 1). Spravedlivým důvodem by však měly být i méně intenzivní objektivní důvody, včetně těch, které by činily plnění sjednávané smlouvy (jen) obtížnější a nemají normálně vliv na plnění smluvních povinností (§ 1764).*“^[2] Dále je potřeba zmínit z komentářové literatury též následující: „*Samotné neuzavření smlouvy proto není možno považovat za protiprávní a z toho důvodu ani nemůže být považováno za příčinu vzniku škody.*“^[3] Protiprávním jednáním je výlučně a jenom ukončení jednání bez spravedlivého důvodu, tedy chování, které odporuje principu dobré víry. Jenom v tomto chování a nikoli v neuzavření smlouvy je nutno hledat příčinu vzniklé škody^[4].“ Co se týče konkrétních příkladů spravedlivého důvodu, komentářová literatura zmiňuje, že se může jednat např. o ztrátu schopnosti plnit dluhy řádně a včas v případě, kdy jsou odhaleny závažné nedostatky v kvalitě, shoří provozovna nebo nastanou okolnosti vyvolávající pochybnosti o solventnosti druhé smluvní strany. Za spravedlivý důvod naopak není považováno, změní-li se situace na trhu či obdrží-li smluvní strana výhodnější konkurenční nabídku.^[5]

Z rozsudku Nejvyššího soudu z 30. 10. 2018, sp. zn. 25 Cdo 856/2018, vyplývá, že jako spravedlivý důvod by měla být posouzena každá racionální úvaha jednající strany, vycházející z objektivní skutečnosti, ale i z obhajitelného subjektivního přesvědčení podloženého konkrétními okolnostmi v daném místě a čase. Dle uvedeného rozsudku je nutné spravedlivý důvod posuzovat vždy s ohledem na okolnosti konkrétního jednání, neboť nelze obecně určit, co je spravedlivým důvodem. Současně není předpokladem vzniku nároku na náhradu škody dle § 1729 odst. 1 OZ požadavek, aby smluvní strana ukončující jednání o smlouvě druhé smluvní straně spravedlivý důvod (který zapříčinil její ukončení jednání o smlouvě) specifikovala či případně předem upozorňovala na možnost ukončení jednání o smlouvě z důvodu předpokladu vzniku spravedlivého důvodu. V této souvislosti je třeba poukázat také na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2020, sp. zn. 25 Cdo 130/2020, ze kterého vyplývá, že spravedlivým důvodem může být i takový důvod, který nebyl poškozené straně původně vůbec sdělen, pokud bylo prokázáno, že důvodem pro ukončení smlouvy skutečně byl. Pro úplnost je zapotřebí poukázat na komentářovou literaturu, která v této souvislosti dovozuje, že spravedlivým důvodem by měl být takový důvod, o kterém byla strana informována nebo který mohla předpokládat s ohledem na svou náležitou obezřetnost.^[6] S přihlédnutím k rozhodovací praxi Nejvyššího soudu je zřejmé, že převládá výklad, podle kterého může vzniknout právo na náhradu škody, i přestože

spravedlivý důvod nebyl druhý smluvní straně oznámen. O přednosti takového výkladu svědčí i skutečnost, že spravedlivý důvod je podle rozsudku Nejvyššího soudu z 30. 10. 2018, sp. zn. 25 Cdo 856/2018, třeba posoudit také z hlediska subjektivního přesvědčení jednající osoby. Z hlediska aplikace spravedlivého důvodu při posouzení nároku na náhradu škody je možné odkázat také na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2022, sp. zn. 23 Cdo 3689/2020, ze kterého plyne, že s ohledem na princip autonomie vůle by vznik odpovědnosti za škodu vzniklou ukončením jednání o smlouvě měl být spíše výjimkou a nikoli pravidlem; současně posouzení spravedlivosti důvodu by nemělo být příliš přísné.

Ke konkrétním případům, ve kterých byl posuzován důvod pro ukončení jednání o smlouvě z hlediska toho, zda jde o důvod spravedlivý ve smyslu předmětné právní úpravy, je možné poukázat na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2021, sp. zn. 25 Cdo 15/2021, ve kterém je uvedeno: *„Případná výměna konkrétních osob vykonávajících příslušné funkce v orgánech obce nemá sama o sobě vliv na vázanost dosavadními jednáními - pro opačný závěr není opory v zákoně o obcích - a nelze ji tedy ani bez dalšího automaticky ztotožňovat se spravedlivým důvodem ukončení kontraktace, tj. neobstojí ani jako racionální úvaha jednající strany vycházející z objektivní skutečnosti, ani jako obhajitelné subjektivní přesvědčení podložené konkrétními okolnostmi v daném místě a čase (viz zmíněné usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 130/2020). Obměna členů v příslušných orgánech je vnitřní záležitostí obce a pravidelným jevem navázaným na komunální volby, avšak pokud by bez dalšího měla zakládat spravedlivý důvod ve smyslu § 1729 odst. 1 o. z., vedlo by to k neúměrné právní nejistotě ve smluvních jednáních a mohlo by též nepřipustně ospravedlňovat případnou spekulativnost jednání kontrahentů z řad obcí, jimž by volby poskytovaly univerzální důvod pro vymanění se ze závazků vůči osobám jednajícím o uzavření smlouvy.“* K dalšímu konkrétnímu příkladu je možné poukázat na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2016, sp. zn. 25 Cdo 5233/2014. Ve specifikovaném rozsudku Nejvyšší soud dovodil, že jestliže zadavatel neuzavře smlouvu s uchazečem^[7], jehož nabídka byla vybrána jako nejvhodnější, ale současně nesplňuje podmínky zadávací dokumentace, pak takový uchazeč nemá právo na náhradu vzniklé škody.^[8]

Závěrem

Na základě komentářové literatury a soudní rozhodovací praxe je možné shrnout, že spravedlivý důvod představuje určité nepředvídané okolnosti, které objektivně znemožňují uzavřít smlouvu, nicméně z hlediska intenzity se nemusí jednat o zcela zásadní okolnosti jako např. v případě tzv. *clausula rebus sic stantibus* upravené v § 1765 odst. 1 OZ. V souladu s judikaturou Nejvyššího soudu musí být každá právní věc posuzována individuálně s ohledem na racionální úvahu jednající strany (tj. osoby ukončující jednání o smlouvě) a její subjektivní přesvědčení, přičemž specifikace spravedlivého důvodu před ukončením jednání o smlouvě není nezbytná. Soudní praxe též naznačuje, že hodnocení spravedlivosti důvodu by nemělo být příliš přísné, což reflektuje princip autonomie vůle.

Mgr. Kateřina Hudec,
advokátka

VEDEME SVĚTEM PRÁVA

MT Legal s.r.o., advokátní kancelář

Praha | Brno | Ostrava

Tel.: +420 222 866 555

Fax: +420 222 866 546

e-mail: info@mt-legal.com

[1] Viz např. § 220 odst. 2 nebo § 1244 odst. 2 OZ.

[2] PETROV, J. VÝTISK, M., BERAN, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1769-1770.

[3] Dle § 1728 odst. 1 OZ platí, že každý může vést jednání o smlouvě svobodně a neodpovídá za to, že ji neuzavře, ledaže jednání o smlouvě zahájí nebo v takovém jednání pokračuje, aniž má úmysl smlouvu uzavřít.

[4] ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol: Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 26.

[5] HULMÁK, M. a kol.: Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 1335 s.

[6] ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol: Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 24.

[7] Zadávací řízení se řídilo zákonem č. [137/2006](#) Sb., o veřejných zakázkách, ve znění účinném do 30. 9. 2016; podle nyní účinné právní úpravy oblasti zadávání veřejných zakázek se jedná o pojem „účastník“. Záměr uvedeného rozsudku je možné aplikovat i za současné právní úpravy.

[8] Pro úplnost je třeba uvést, že Úřad pro ochranu hospodářské soutěže v této právní věci v případě zadavatele shledal pochybení na jeho straně, neboť nabídka žalobkyně měla být vyřazena (podle zákona č. [137/2006](#) Sb., o veřejných zakázkách, ve znění účinném do 30. 9. 2016, kterým se tato právní věc řídila).

Další články:

- [Posouzení shody dle AI Act - zkušenosti z praxe](#)
- [Začínají soudy zohledňovat náklady podnikatelů při plnění právních povinností v oblasti e-commerce?](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 35: Ručení za dluhy z podnikání u OSVČ a s.r.o.](#)
- [Bezpilotní systémy vlastní konstrukce v kategorii Specific: regulatorní požadavky a praktické aspekty](#)
- [Nefungující rozsah péče o dítě. Cesta přes využití terapie a dalších opatření podle ustanovení § 503 zákona o zvláštních řízeních soudních](#)
- [De iure traktor, de facto nákladní vozidlo, už ne tolik výhodná dualita](#)
- [Digitální důkazy z webu v soudním řízení: jak doložit, co bylo online zveřejněno?](#)
- [Pokuta 32 mil. EUR pro Dacia/Renault - evropské soutěžní úřady tvrdě došlapují na no-poaching. Měla by Vaše společnost být na pozoru?](#)
- [Rozdělení společného jmění manželů v případech výdělečné činnosti pouze jednoho z manželů](#)
- [Oběť znásilnění má nárok na peněžitou satisfakci](#)
- [Digitalizace AML povinností: jak technologie mění plnění povinností pro tisíce povinných osob](#)